

Pridobivanje propolisa

Tomaž Samec^{*}, tomaz.samec@czs.si

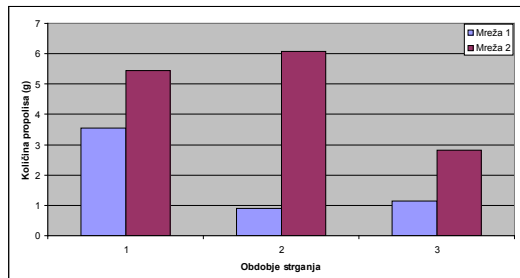
Uporabnost propolisa se je v zadnjih nekaj letih zelo razmahnila, saj porabniki vse pogosteje posegajo po naravnih izdelkih. Surovine, iz katerih čebele proizvajajo propolis oz. zadelavino, so smole, ki varujejo rastline pred okužbami. Smolo čebele oplemenitijo še z izločki svojih žlez. Čebelja družina s propolisom zavaruje svoje bivališče pred mikrobi in plesnimi, z zapiranjem špranj pa tudi pred preprihom. Z njim čebele utrdijo voščene celice in mumificirajo večje tuje v čebelji družini (rovke, smrtoglavce ...), ki jih fizično ne morejo odstraniti iz panja.

Tudi med ljudmi je uporaba propolisa zelo razširjena. Skoraj vsi se spomnimo, kako so nam babice lajšale bolečine v grlu z nekaj kapljicami tinkture propolisa na sladkorju. Poleg tega lahko surov propolis žvečimo, ga popijemo raztopljenega v brezalkoholni raztopini, najdemo ga lahko tudi v tabletah, kremah, zobnih pastah, bombonih, v kombinaciji z drugimi čebeljimi pridelki in še bi lahko naštevali njegovo široko uporabnost. Čebelarji pa se moramo vprašati, ali čebelje družine dovolj spodbujamo k proizvodnji zadelavine.

Propolis je svetlo do temno rjave barve. Sveže postrgan propolis je lepljiv, na sobni temperaturi pa se strdi. Čebelja družina med sezono proizvede od 150–400 g propolisa, samo pridobivanje tega čebeljega proizvoda pa je zelo zahtevno. Čebelar, ki pridobiva propolis, mora dobro poznati lastnosti posamezne čebelje družine in njihov nagon po nabiranju smol.

Za pridobivanje propolisa je primeren vsak tip panja, vendar mora omogočati vstavljanje namenskih mrežic za pridobivanje propolisa in tkanine nad plodiščem, kamor čebelja družina najraje odlaga propolis. Zato morajo imeti panji nad plodiščem toliko prostora, da je tja mogoče vstavljati mrežice in tkanine ter jih tudi menjavati. Ob tem je treba opozoriti, da čebele v AŽ-panjih propolis rade kopičijo tudi zadaj na

^{*}Svetovalec JSSČ za zagotavljanje varne hrane

Graf: Razlike v količini propolisa, pridobljenega v enakem časovnem obdobju z različnima mrežicama.

mrežicah vrat. Propolis, postrgan s pocinkanih mrežic in drugih kovinskih delov panja, pa ni primeren za uporabo. Za pridobivanje kakovostnega propolisa jih zamenjamo s plastičnimi mrežicami z režami, katerih premer je največ 3 mm. Upoštevati moramo tudi, da ob pridobivanju propolisa v obdobju zatiranja varoj ne smemo uporabljati takšnih sredstev, ki puščajo ostanke v vosku, saj ti prehajajo tudi v propolis.

Ko mrežice odstranimo iz panjev, jih zavijemo v živilsko folijo ter zamrznemo, tako da bomo pozneje z njih lažje strgali propolis in ga čistili. To storimo tako, da iz njega preberemo vosek, delce čebel in lesene delce. Očiščeni surovi propolis ločimo po različni velikosti zrn. Tako pridobljeni propolis je mogoče uporabiti za različne namene.

Različne velikosti zrn surovega propolisa

Različni vzorci mrežic za pridobivanje propolisa

Kakovosten propolis, pridobljen iz čebelje družine

Za pravilno tehniko pridobivanja najkakovostnejšega propolisa, ki ga je na našem tržišču zelo težko dobiti, je torej odgovoren predvsem čebelar.

Ob koncu naj še dodam, da je na tržišču mogoče dobiti različne mrežice za pridobivanje propolisa. Tako smo leta 2012 svetovalci ČZS, JSSČ izvedli preizkus dveh različnih mrežic. Velikost rež pri prvi mrežici je bila 0,4 cm x 2,2 cm, pri drugi pa 0,1 cm x 0,1 cm. Propolis smo pridobivali v AŽ-panjih od sredine junija do sredine oktobra, mrežice pa so bile vstavljene zadaj na vratcih. V preizkus je bilo skupaj vključenih

18 čebeljih družin, in to tako šibke in povprečne kot tudi močne. Propolis smo strgali trikrat.

Pri strganju propolisa smo ugotovili, da čebelje družine raje propolizirajo mrežice, ki imajo manjše reže. Preizkus je tudi pokazal, da med posameznimi mrežicami, ki so na voljo na tržišču, obstajajo občutne razlike, in to predvsem po količini nastrganega propolisa (glej Graf). Da bi bili rezultati pridobivanja propolisa na različnih mrežicah čim bolj natančni, bomo količine nastrganega propolisa na mrežicah z različnimi režami spremljali tudi v letu 2013. ■

Oblikovanje narejenca

Vlado Augustin*, vlado.augustin@czs.si

Čebelarji z izvajanjem različnih tehnoloških ukrepov vzdržujejo močne in odporne čebelje družine ter hkrati ohranjamo populacijo varoj na še dopustni ravni. Tako je v tem letnem času priporočljivo izvajati apitehnične ukrepe, s katerimi izrabimo potencial rojilnega razporeditve oz. razmnoževanja čebeljih družin, ter ob tem pridobivati neoporečen vosek. Eden izmed takšnih apitehničnih ukrepov je tudi odzemanje zalege.

Čebeljim družinam odvzemamo zalego iz različnih razlogov, npr. za oblikovanje narejencev, preprečevanje rojilnega razporeditve, krepitev družin na paši itd. Z vsakim odvzemom pokrite zalege iz družine izločimo tudi nekaj varoj. Koliko varoj na ta način odstranimo iz družine, je odvisno tako od napadenosti kot tudi od obsega odvzete pokrite zalege.

Mlade družine z zalego lahko narejamo v obdobju zaviranja nastanka rojilnega razporeditve, to je čim prej v maju in juniju. Temu ustrežna naj bo tudi moč narejenca. Za majskega narejenca potrebujemo 1–2 sata, za junijskega pa 3–4 sate pokrite čebelje zalege. Nato ga širimo in oskrbujemo, da se bo razvil v družino, ki bo sposobna prezimiti v eni etaži gospodarskega panja.

Ekonomsko najbolj upravičeno je zgodnje narejanje mladih družin, torej že maja, saj z manj zalege in manj čebelami dosežemo enak cilj, kot če jih narejamo pozneje z več zalege in več čebelami.

Mlado družino ali narejenca lahko v tem obdobju naredimo na zelo preprost način. Iz močne čebelje družine vzamemo dva sata po večini pokrite zalege skupaj s čebelami in ju vstavimo v prašilček oz. v prazno naklado. Pri tem moramo seveda paziti, da iz družine ne odvajamo matice.

Na vsako stran pokrite zalege dodamo meden sat in satnico ter vse skupaj prenesemo na drugo stojišče, ki je od prejšnjega oddaljeno vsaj 3 km, tako da se pašne čebele ne morejo vračati v staro domovan-

je. Če v naravi ni paše, narejenca krmimo s sladkorno raztopino. Iz mlade zalege bo čebelja družina potegnila matičnike. Te po devetih dneh uničimo in družini dodamo odbran pokrit matičnik, ki ga ovijemo z alufolijo. Tako zaščiten matičnik čebele ne morejo pregristi. Nazaščiten pustimo le del matičnika, ki ga matica pregrize, da se osvobodi. Matičnike pridobimo iz pazljivo izbrane čebelje družine, ki mora biti mirna, nerojiva, številčno najmočnejša in dobra medarica. Obstaja namreč velika možnost, da bodo matice, vzrejene iz takšne zalege, nasledile lastnosti takšne družine.

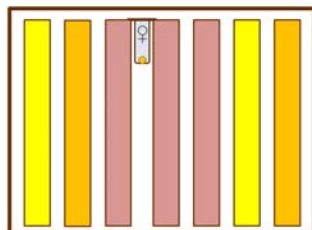
Pri narejencu z zrelem matičnikom se po približno dveh dneh izleže mlada matica, ki bo po uspešni opravitvi začela zalegati v desetih dneh. Po približno 25 dneh so takšne čebelje družine brez pokrite zalege, zato so vse varoje na odraslih čebelah, tako da jih je mogoče uničiti. Zatiranje izvedemo po navodilih veterinarja NVI. Po dveh tednih od dodajanja zrelega matičnika narejenca prvič pregledamo in ugotovimo, ali matica zalega in ali ima družina dovolj hrane. Po potrebi lahko ob tem opravimo tudi pomik čebeljega gnezda.

Že pred leti je veljalo nenapisano pravilo, po katerem »tisti čebelar, ki nima mladih in rezervnih družin, nima medu«. To je veljalo zlasti tedaj, ko varoza še ni bila velik problem. Dandanes bi se to pravilo glasil: »Čebelar, ki nima rezervnih družin, nima čebel.« Glede na to torej izrabite vsako priložnost za narejanje mladih družin, saj bodo te prihodnje leto nosilke vašega čebelarstva. ■

HEMA NAREJENCA V MESECU JUNIJU

LEGENDA:

- Satnica
- Sat z medom in cvetnim prahom
- Sat s pokrito zalego
- Matica v matičnici

*svetovalec JSSČ za tehnologijo